

**ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ**

σε συνεργασία με το
**ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ**

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΙΣΜΟΣ

Σερμπέζης Νικόλαος, Α.Μ.:675

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:	Χριστίνα, Συριοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής – Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
2 ^ο Μέλος:	Αθανάσιος, Δρίγκας, Ερευνητής Α' βαθμίδας, Ι.Π.Τ. – Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "Δημόκριτός"
3 ^ο Μέλος	Ειρήνη, Κορρέ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας Δ.Π.Θ.

Κομοτηνή/Αθήνα

2025

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διερευνά τη διασύνδεση των ψηφιακών τεχνών με την εκπαιδευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη παιδιών και νέων με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), εστιάζοντας στις δυνατότητες που προσφέρει η χρήση δημιουργικών τεχνολογιών σε παιδαγωγικά και θεραπευτικά πλαίσια. Στόχος της έρευνας είναι να αναδείξει τον ρόλο των ψηφιακών τεχνών (όπως η εικονική πραγματικότητα, οι εφαρμογές ψηφιακής αφήγησης και το animation) ως εργαλείων ενδυνάμωσης, αυτοέκφρασης και ένταξης.

Η μεθοδολογική προσέγγιση βασίστηκε σε διευρυμένη βιβλιογραφική επισκόπηση με στοιχεία από επιστημονικές βάσεις δεδομένων, τεκμηριωμένες καλές πρακτικές, καθώς και τεκμηρίωση από εξειδικευμένες εκπαιδευτικές ή τεχνολογικές πλατφόρμες. Αναλύθηκαν συνολικά περισσότερες από 30 πηγές που περιλαμβάνουν θεωρητικά έργα, συστηματικές ανασκοπήσεις, άρθρα πεδίου και εμπειρικά παραδείγματα.

Η εργασία περιλαμβάνει ταξινόμηση των τεχνολογικών παρεμβάσεων, παρουσίαση επιλεγμένων εφαρμογών (όπως Toontastic 3D, Draw&Tell, AutiSpark, Digital Arts for Autism, Tech Kids Unlimited) και ανάλυση προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν σε σχολικά ή θεραπευτικά περιβάλλοντα στην Ελλάδα και διεθνώς. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις παραμέτρους που ενισχύουν τη συμμετοχή, την κοινωνική κατανόηση και την ενσυναίσθηση, ενώ καταγράφηκαν και οι περιορισμοί που σχετίζονται με τεχνολογική προσβασιμότητα, επιμόρφωση προσωπικού και πολιτισμική προσαρμογή.

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ότι οι ψηφιακές τέχνες συμβάλλουν σημαντικά στην καλλιέργεια κοινωνικών, συναισθηματικών και γλωσσικών δεξιοτήτων, ενώ προωθούν την αυτενέργεια, τη δημιουργικότητα και την ενδυνάμωση των ατόμων με ΔΑΦ. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να δώσει έμφαση στη συμμετοχική σχεδίαση, στη διατομεακή συνεργασία και στη μακροχρόνια αξιολόγηση των παρεμβάσεων.

Λέξεις-κλειδιά: αυτισμός, ψηφιακές τέχνες, ειδική αγωγή, κοινωνική ένταξη, τεχνολογικές παρεμβάσεις

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alduais, A., Bastianello, T., Alduais, A., Wu, X. I., Qasem, F., Hamaguchi, P., & Majorano, M. (2025). Competing views on interventions for pragmatic language skills in persons with pragmatic language impairment: An umbrella review. *Applied Neuropsychology: Child*, 14(2), 264-280. <https://doi.org/10.1080/21622965.2023.2289589>
<https://www.researchgate.net/publication/376312126> Competing views on interventions for pragmatic language skills in persons with pragmatic language impairment An umbrella review
- Baron-Cohen, S. (2008). *Autism and Asperger Syndrome*. Oxford University Press.
- Belmonte, M. K., Allen, G., Beckel-Mitchener, A., Boulanger, L. M., Carper, R. A., & Webb, S. J. (2004). Autism and abnormal development of brain connectivity. *Journal of Neuroscience*, 24(42), 9228-9231.
- Berenguer, C., Baixauli, I., Gómez, S., Andrés, M. D. E. P., & De Stasio, S. (2020). Exploring the impact of augmented reality in children and adolescents with autism spectrum disorder: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(17), 6143. <https://doi.org/10.3390/ijerph17176143>
- Bölte, S., Golan, O., Goodwin, M. S., & Zwaigenbaum, L. (2021). *Innovative technologies for autism spectrum disorders: A roadmap to improve assessment and intervention*. Springer.
- Camilleri, V., Critchley, A., & Wheeler, B. (2021). *Art as a Means of Expression in Autism*. Routledge.
- Chamak, B., & Bonniau, B. (2013). Autism and social movements: French parents' associations and international autistic individuals' organizations. *Autism*, 17(3), 230-241.
- Corbett, B. A., Ioannou, S., Key, A. P., & Balser, M. (2017). Changes in anxiety following a randomized control trial of a theatre-based intervention for youth with autism spectrum disorder. *Autism*, 21(3), 321–332. <https://doi.org/10.1177/1362361316643623>
- Gray, C. (2000). *The New Social Story Book*. Future Horizons. [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=6ysB9NkTSNYC&oi=fnd&pg=PP19&dq=Gray,+C.+\(2015\).+The+New+Social+Story+Book.+Future+Horizons.&ots=AgTpPF42yZ&sig=YHyTiHkc4h56EvLi7Uvja1oI0c&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=6ysB9NkTSNYC&oi=fnd&pg=PP19&dq=Gray,+C.+(2015).+The+New+Social+Story+Book.+Future+Horizons.&ots=AgTpPF42yZ&sig=YHyTiHkc4h56EvLi7Uvja1oI0c&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Frye, R. E., Rossignol, D. A., & Casanova, M. F. (2019). *Autism spectrum disorder: Pathogenesis, treatment and prevention*. Academic Press.
- Gaggi, O., Palazzi, C. E., & Raffo, A. (2019). Using interactive storytelling and games for autism interventions: A case study. *Entertainment Computing*, 29, 100288.

Gibson, J. L., Pritchard, E., & de Lemos, C. (2021). Play-based interventions to support social and communication development in autistic children aged 2–8 years: A scoping review. *Autism & Developmental Language Impairments*, 6, 23969415211015840. <https://doi.org/10.1177/23969415211015840>

Grandin, T. (2009). *Thinking in Pictures: My Life with Autism*. Vintage.

Klavina, A., Pérez-Fuster, P., Daems, J., Lyhne, C. N., Dervishi, E., Pajalic, Z., ... & Sousa, C. (2024). The use of assistive technology to promote practical skills in persons with autism spectrum disorder and intellectual disabilities: A systematic review. *Digital Health*, 10, 20552076241281260. <https://doi.org/10.1177/20552076241281260>

Lai, M. C., Lombardo, M. V., & Baron-Cohen, S. (2014). Autism. *The Lancet*, 383(9920), 896-910.

Lerner, M. D., Mikami, A. Y., & Levine, K. (2011). Socio-dramatic affective-relational intervention for adolescents with Asperger syndrome & high functioning autism: Pilot study. *Autism*, 15(1), 21-42. <https://doi.org/10.1177/1362361309353613>

Liu, D., & Smeddinck, J. (2020). *Designing inclusive digital art experiences for autistic individuals*. Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 1-12.

Lord, C., Elsabbagh, M., Baird, G., & Veenstra-VanderWeele, J. (2020). Autism spectrum disorder. *The Lancet*, 392(10146), 508–520. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)31129-2/fulltext?from=groupmessage&isappinstalled=0](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)31129-2/fulltext?from=groupmessage&isappinstalled=0)

Lorenzo, G., Gilabert, A., Lledó, A., & Lorenzo-Lledó, A. (2023). Analysis of trends in the application of augmented reality in students with ASD: Intellectual, social and conceptual structure of scientific production through WOS and scopus. *Technology, Knowledge and Learning*, 1-22. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10758-021-09582-7>

Martin, N. (2019). *Art as an Early Intervention Tool for Children with Autism*. Jessica Kingsley Publishers.

[https://www.academia.edu/40172165/Art as an Early Intervention Tool for Children with Autism pdf](https://www.academia.edu/40172165/Art_as_an_Early_Intervention_Tool_for_Children_with_Autism_pdf)

Parsons, S., Leonard, A., & Mitchell, P. (2006). Virtual environments for social skills training: Comments from two adolescents with autistic spectrum disorder. *Computers & Education*, 47(2), 186-206.

Pavlou, E. S., & Garmpis, A. (2025). Enhancing Social Skills in Children with Autism Spectrum Disorder Through Natural Musical Instruments and Innovative Digital Musical Instruments: A Literature Review. *Societies*, 15(3), 53.

Queiroz, A. C. M., Nascimento, A. M., Tori, R., & da Silva Leme, M. I. (2018). Using HMD-based immersive virtual environments in primary/K-12 education. In *Immersive Learning Research Network: 4th International Conference, iLRN 2018, Missoula, MT, USA, June 24-29, 2018*,

Proceedings 4 (pp. 160-173). Springer International Publishing.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-93596-6_11

Rajendran, G., & Mitchell, P. (2000). Computer-mediated interaction in Asperger's syndrome: The Bubble Dialogue program. *Autism*, 4(3), 357-379.

Robertson, C. E., & Baron-Cohen, S. (2017). Sensory perception in autism. *Nature Reviews Neuroscience*, 18(11), 671–684.
https://www.researchgate.net/publication/320085064_Sensory_perception_in_autism

Santiago, A., Matthews, B., Chen, W. S., Keane, T., & Kaufman, J. (2024). Immersive virtual reality for unintentional injury prevention training with children: A systematic review. *Computers & Education: X Reality*, 5, 100072. <https://doi.org/10.1016/j.cexr.2024.100072>

Smith, C. J., & Jones, W. (2022). Digital creativity and autism: How technology can facilitate artistic expression. *Autism & Developmental Language Impairments*, 7, 1-13.

Stephenson, J., & Carter, M. (2011). The use of interactive whiteboards to improve social and communication skills of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(2), 173-187.

Snyder, H. (2019). Literature reviews as a research strategy: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333–339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>

Villamin, G. R., & Luppigini, R. (2024). Co-Designing Digital Assistive Technologies for Autism Spectrum Disorder (ASD) Using Qualitative Approaches. *International Journal of Disability, Development and Education*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2024.2427606>

Williams, J. M., Goodall, K., MacMahon, K., & Bololia, L. (2022). Dramatherapy for children and adolescents on the autism spectrum: Enhancing social skills and emotional resilience. In S. Aithal & V. Karkou (Eds.), *Arts Therapies Research and Practice with Persons on the Autism Spectrum* (pp. 1–18). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003201656-1>

Wright, B., Marshall, D., Adam, E., & Moore, T. (2021). *Art therapy and digital arts: Supporting neurodiverse children and young people*. Routledge.

Ιστοσελίδες

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
<https://www.mredscircleoftrust.com/storage/app/media/DSM%205%20TR.pdf>

World Health Organization. (2018). *International Classification of Diseases for Mortality and Morbidity Statistics* (11th Revision). <https://icd.who.int/en>

AutiSpark—Games for Kids with Autism Spectrum Disorder (ASD). (χ.χ.). AutiSpark. Ανακτήθηκε 21 Μάιος 2025, από <https://www.autispark.com/>

Draw So Cute. (2023, Ιούνιος 17). *How to Draw Rita / Toca Boca* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=dzWcZug11gs>

Apps. (χ.χ.). Toca Boca. Ανακτήθηκε 21 Μάιος 2025, από <https://www.tocaboca.com/apps>

Home. (2025, Απρίλιος 29). Tech Kids Unlimited. <https://techkidsunlimited.org/>

Toontastic 3D – Ψηφιακή ECEC. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 21 Μάιος 2025, από <https://digitalecec.eu/lessons/toontastic-3d/>

Digital Arts for Autism—Digital Media Design School for Students on the Spectrum. (χ.χ.). *Digital Arts for Autism*. Ανακτήθηκε 21 Μάιος 2025, από <https://digitalartsforautism.org/>

Θέατρο SENSE® – Σκηνή Ελπίδας για παιδιά, εφήβους και ενήλικες με αυτισμό. (2024, Σεπτέμβριος 9). <https://sensetheatre.com/>

ΙΕΠ. *Αναλυτικά Προγράμματα Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης—Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*. (χ.χ.). Ανακτήθηκε 21 Μάιος 2025, από <https://iep.edu.gr/el/programmata-e-a-link/analytika-programmata-eidikis-agogis-kai-ekpaidefsis>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ
<https://iep.edu.gr/docs/pdf/Analytika-Programmata-Eidikhs-Agwghs-kai-Ekpaideushs/A.P.S.-gia-mathhtes-me-Aftismo.pdf>